

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ความเจริญก้าวหน้า และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ กล่าวได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ยิ่งในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย ก็ย่อมต้องการบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

ความคิดสร้างสรรค์นี้ กิลฟอร์ด¹ (Guilford) ได้ให้ความหมายว่าเป็นลักษณะของการคิดหลายแง่มุม (Divergent Thinking) ประกอบด้วยลักษณะของความคิดแคลวคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) สุรางค์ โคว์ตระกูล² ได้ให้คำจำกัดความว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่รู้จักคิดริเริ่ม สามารถคิดพลิกแพลงแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี ไม่ชอบทำตามผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล ชอบเป็นอิสระ

¹J.P.Guilford, The Nature of Intelligence. New York: Mc. Graw-Hill Book Co., 1968 p 100.

²สุรางค์ โคว์ตระกูล, "ความคิดสร้างสรรค์" วารสารจิตวิทยา, พระนคร: ขวานพิมพ์, หน้า 58.

✓ ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาขึ้นอย่างไร ในเรื่องนี้เฮเกน³ (Hagen) ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นมาตั้งแต่เด็กเกิดจากครอบครัวที่บิดามารดาอบรมให้เด็กได้รู้จักใช้ความสามารถของตนเอง ช่วยตนเองให้มากที่สุด และในเวลาเดียวกัน ให้ความรักความเอาใจใส่ และอธิบายเหตุผลความเป็นไปของสิ่งแวดลอม ซึ่งจะเป็นการฝึกให้เด็กได้รู้จักคิดตาม รู้จักไต่ถาม อันจะเป็นแนวทางไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ จากข้อคิดข้างต้น แสดงว่าความคิดสร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา และบ้านเป็นแหล่งแรกที่จะปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์แก่เด็ก

ลองมาพิจารณาคำว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใดที่จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จากรายงานของกรมการฝึกหัดครู⁴ ได้เสนอว่า บิดามารดาที่สร้างบรรยากาศประชาธิปไตย คือรับนิคชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูบุตร การตัดสินใจใด ๆ ในครอบครัว เกิดจากการเห็นชอบของสมาชิกทุกคน บุตรมีโอกาสดำเนินความสามารถอย่างเต็มที่ มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ความคิดริเริ่ม และจะสร้างเป็นนิสัยต่อไปคือ กล้าแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ของตนเอง นอกจากนั้น มัสเสน⁵ (Mussen) ได้ให้ข้อคิดว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือเด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถกเถียงปัญหาต่าง ๆ ได้ บิดามารดาให้ความอบอุ่นแก่เด็ก ในลักษณะเช่นนี้เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น ความคิดสร้างสรรค์มากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ

³ ศรีปริยญา รามโกมุท. "ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจในแนวความคิดของเฮเกน" ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ (พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 305.

⁴ กรมการฝึกหัดครู. พัฒนาการของครอบครัวและเด็ก (ฉบับปรับปรุง พระนคร : วิบูลย์กิจ 2512), หน้า 22-30.

⁵ Paul H. Mussen, The Psychological Development of the Child (New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1963), p 72.

ในลักษณะเกี่ยวกับการศึกษาข้างต้น เฮิร์ลอค⁶ (Hurlock) ได้รวบรวมผลงานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กล่าวคือบิดามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ ให้ความรัก เคารพในสิทธิของเด็ก ให้ความเท่าเทียมกันในครอบครัว ในลักษณะของการอบรมเช่นนี้จะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น และมีความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในลักษณะข้างต้นอาจช่วยให้บุคคลพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพราะการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะนี้เป็นการศึกษาที่เด็กรู้จักคิด ตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถของตนเอง เมื่อเด็กได้รับอิสระในการแสดงความคิดเห็น อาจทำให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงคิดว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยน่าจะมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เพื่อทราบข้อเท็จจริงว่า ขบวนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์หรือไม่

⁶ Elizabeth Hurlock, Adolescent Development (2nd New York: Mc. Graw-Hill Book Co., 1955), pp. 433-435.

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากันอย่างแพร่หลาย และในด้านความคิดสร้างสรรค์ ก็มีผู้สนใจมากเช่นกันแต่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับความคิดสร้างสรรค์ สำหรับในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้

การศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูนี้ มีผลงานของ แอนโทนอนอฟกี⁷ (Antonovsky) ซึ่งได้ค้นคว้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบให้ความรักแบบเรียกร้องเอาจากเด็กและแบบจำกัดสิทธิของเด็กกับพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย 6 คน เด็กหญิง 3 คน อายุ 20 ถึง 23 เดือน และมารดาของเด็กทั้งหมด รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มารดา การสังเกตพฤติกรรมระหว่างมารดาและเด็กพบว่าความคิดสร้างสรรค์ของเด็กซึ่งสังเกตจากการที่เด็กคิดการเล่นที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการแสดงความรักของมารดาโดยการอุ้ม การเล่นควย และการปกป้องดูแลจากมารดา การที่ความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์กับการแสดงความรักของมารดานั้น เพราะการแสดงความรักเป็นการดูแลเอาใจใส่เด็ก ทำให้เด็กได้รับความอบอุ่นปลอดภัย ซึ่งทำให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านความคิดสร้างสรรค์

⁷Helen Faijin Antonovsky, "A Contribution To Research in the Area of The Mother - Child Relationship," Child Development XXV, 1959 pp. 3751.

บัลด์วิน⁸ (Baldwin) ได้ศึกษาพฤติกรรมของเด็กอนุบาล จำนวน 56 คน ที่มีอายุ 3-5 ขวบ โดยทำการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาตามแบบประชาธิปไตย แบบให้ความอบอุ่น และแบบตามใจ ความผาสุกประเมินพฤติกรรม บิดามารดาของเฟลด์ (Fels Parent Behavior Rating Scale) พบว่าเด็กที่มาจากบ้านที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือบิดามารดาใช้เหตุผลในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก บิดามารดาและเด็กมีการปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ จะมีลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มากกว่า เด็กที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

จากการพิจารณางานวิจัยต่าง ๆ จะเห็นว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาแบบประชาธิปไตย

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก⁹ ได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้าครอบครัว และเด็กจาก 45 ครอบครัว ภูมิภาคสามแฉก และโรงเรียนในตำบลนาป่า รวบรวมข้อมูลโดยสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้าน และสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว เด็กในครอบครัว ภูมิภาคสามแฉก ใหญ่

ผลการสำรวจพบว่า มารดามุ่งหวังอย่างยิ่งให้เด็กแสดงความสามารถ เชื่อฟังผู้ใหญ่ด้วยการทำตามคำสั่งของบิดามารดา การซัดคำสั่งผู้ใหญ่ นับเป็นการแสดงความ

⁸ Paul H. Mussen and John Janeway Conger, *Child Development and Personality* (New York : Harper and Brothers 1956) pp. 250-254.

⁹ ระเบียบมาตรฐาน ศรศักดิ์ และจรรยา สุวรรณทัต อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (คุรุสภา 2510), หน้า 57

ไม่เคารพเชื่อฟัง การอบรมเช่นนี้อาจมีผลเสียต่อตัวเด็ก เพราะเป็นการบั่นทอนความ
เป็นตัวของตัวเอง ทำให้เด็กต้องอยู่แต่ในความเห็นชอบ และความต้องการของผู้ใหญ่
อาจถึงทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพราะเด็กไม่ได้
รับการสนับสนุนให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

นอกจากการวิจัยดังกล่าว มีการวิจัยของ วินิจ เกตขำ¹⁰ ซึ่งได้ศึกษาถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่าง
เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย จำนวน 276 คน เก็บรวบรวมข้อมูล
โดยการให้นักเรียนทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของวอลแลช และโคแกน
(Wallach and Kogan) 4 ฉบับ คือ ประโยชน์ของสิ่งของ (Alternate use)
ความเหมือน (Similarities) ความหมายของภาพ (Pattern Meaning)
ความหมายของเส้น (Line Meaning) และทำแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบให้
ความรัก แบบดั่งโทษ และแบบเรียกร้องเอาจากเด็ก พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้
ความรักในลักษณะของการให้รางวัล การให้ความเป็นมิตร การให้ความใกล้ชิดอบอุ่น
ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ก็มี
แนวโน้มว่าความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก

จากการศึกษาวิจัยข้างต้น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา มีผลต่อการ
พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก กล่าวคือเด็กที่มาจากบ้านที่มีบรรยากาศของความ
เป็นประชาธิปไตย คือบิดามารดายอมรับเด็กในทางที่ถูกต้อง ให้ความเป็นอิสระเสรี

¹⁰วินิจ เกตขำ, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของ
พ่อแม่ กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และความวิตกกังวลของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3
ในจังหวัดสุโขทัย" ปริทัศน์นิพนธ์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515.

ความเสมอภาคแก่เด็กอย่างเหมาะสม ให้ออกาสและสนับสนุนให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นให้ความรักความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัย ใ้เหตุผลในการเลี้ยงดูมากกว่าอารมณ์ ในลักษณะเช่นนี้ จะทำให้เด็กมีการปรับตัวดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความสามารถในการเข้าสังคม ได้รับความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ เสมอ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ความมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับความคิดสร้างสรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชายหญิงที่ศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ของโรงเรียนราชวินิต และโรงเรียนพญาไท มีอายุระหว่าง 11 ถึง 15 ปี จำนวน 142 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของตนเอง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

2.2 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์¹¹ มี 4 ฉบับด้วยกันคือ

2.2.1 ฉบับที่ 1 มีชื่อว่า "การวาดภาพจากวงกลม"

¹¹ E. Paul Torrance . Guiding Creative Talent. N.J. Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, 1962 pp 278.

2.2.2	ฉบับที่ 2	มีชื่อว่า	"การวาดภาพจากสี่เหลี่ยม"
2.2.3	ฉบับที่ 3	มีชื่อว่า	"ประโยชน์ของสิ่งของ"
2.2.4	ฉบับที่ 4	มีชื่อว่า	"ผลที่เกิด"

สมมติฐานในการวิจัย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงตั้งเป็นสมมติฐานว่า

1. มีสหสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับความคิดสร้างสรรค์
2. มีความแตกต่างระหว่างความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กลุ่มสูง ปานกลาง และต่ำ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยเชื่อว่า

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของตนเอง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สามารถวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของกลุ่มตัวอย่างตามต้องการได้
2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบทดสอบที่ทอร์เรนซ์ (Torrance) ได้ปรับปรุงจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา (Minnesota Tests of Creative Thinking) สามารถวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้จริง

คำจำกัดความ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาตามความคิดเห็นของนักเรียนตามแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีผู้วิจัยสร้างขึ้น ในลักษณะของการสนับสนุนให้แสดงความคิดเห็น การให้สิทธิเสรีภาพ และการให้ความรักความอบอุ่น และถือว่านักเรียนที่ได้คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูง 20 คนแรก เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับสูง นักเรียนที่ได้คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูงกว่ามัชฌิมฐาน 10 คน และต่ำกว่ามัชฌิมฐาน 10 คน เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับปานกลาง และนักเรียนที่ได้คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 20 คนสุดท้าย เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับต่ำ

2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถในการคิดหลายทิศหลายทาง (Divergent Thinking) ประกอบด้วยลักษณะความคิดแคล่วคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะเป็นผู้สามารถคิดได้หลายทิศหลายทาง มากกว่าบุคคลอื่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับความคิดสร้างสรรค์ จะเป็นแนวทางให้ทราบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแนวทางของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูบุตรในระดับการศึกษาผู้ใหญ่ให้เหมาะสม

002149

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์มารดาของเด็กไทย เกี่ยวกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้คัดเลือกลักษณะที่เห็นว่าเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในประเทศไทย มาใช้ในการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1.2.1 การสนับสนุนให้แสดงความคิดเห็นในลักษณะของ

- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ความรับผิดชอบ
- การแก้ปัญหา
- การเลือกและตัดสินใจด้วยตัวเอง
- การให้เหตุผลโต้แย้ง

1.2.2 การให้สิทธิเสรีภาพในลักษณะของ

- ความเป็นตัวของตัวเอง
- การพึ่งตนเอง
- การมีสิทธิใช้ของภายในบ้าน
- การมีสิทธิในการคบเพื่อน
- การมีสิทธิในการเลือกซื้อของ

1.2.3 การให้ความรักความอบอุ่น ในลักษณะของ

- การให้ความมั่นคงปลอดภัย
- การให้กำลังใจ
- การให้คำตักเตือน
- การให้คำปรึกษา
- การให้ความรับผิดชอบ

เมื่อกำหนดลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้สร้างข้อความและสถานการณ์ เพื่อวัดพฤติกรรมตามลักษณะที่ได้กำหนดขึ้น